

Eläinten, alkioiden ja sukusolujen sisämarkkinakaupan valvonta 2024

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	21.5.2025
Asianumero:	329/00.01.02.00.01/2025
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö
Hyväksyjä:	Sirpa Kiviruusu
Laatija/laatijat:	Virva Valle, Lea Uotinen ja Kitty Schulman
Lisätietoja:	Virva Valle

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN	4
3 SUOMEN JA MUIDEN EU:N JÄSENMAIDEN, NORJAN JA SVEITSIN VÄLILLÄ SIIRRETYT ELÄIMET, SUKUSOLUT JA ALKIOT	5
4 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	8
4.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomeen	8
4.2 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomesta	8
4.2 Puutteiden analyysi	8
5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	10
6 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	10
6.1 Toimijoiden ja viranomaisten säädöstentuntemuksen varmistaminen	10
6.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen	11
6.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	11
7 VALVONNAN RESURSSIT	11
8 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	12

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Sisämarkkinoilla tapahtuvissa eläinten, alkioden ja sukusolujen siirroissa lähettäjä sekä lähettävän jäsenvaltion viranomaiset ovat vastuussa siitä, että lähetys täyttää Euroopan unionin lainsäädännön vaatimukset. Tällaisten siirtojen vastaanottaja on ensisijaisesti vastuussa saapuneen lähetyksen tarkastamisesta. Suomessa vastaanottajan on otettava yhteys kunnaneläinlääkariin, jos lähetys ei täytä lainsäädännön vaatimuksia tai eläimet ovat sairaita. Vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset voivat tarkastaa lähetyksiä pistokokeina tai jos on epäily, että lähetys ei täytä sisämarkkinakaupan vaatimuksia.

Sisämarkkinakaupan vaikuttavuustavoitteet toteutuivat vuonna 2024. Suomessa ei havaittu uusia saapuneiden eläinten, alkioden tai sukusolujen mukana tulleita vastustettavia eläintauteja.

Toimijoita ohjeistettiin sisämarkkinatuonnin ja -viennin vaatimuksista ja tarkastuksista. Siirtojen yhteydessä paikallisille virkaeläinlääkäreille lähetettiin ohjeistukset tarvittavista tarkastuksista.

Eläinten, alkioden ja sukusolujen siirrot Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan ja Sveitsiin (sisämarkkinavienti) eivät määrällisesti muuttuneet verrattuna edelliseen vuoteen. Paikalliset virkaeläinlääkärit tarkastivat kaikki lähetykset, jotka edellyttävät terveystodistusta. Määränpäemaissa tehdyt tarkastukset osoittivat, että lähetykset täyttivät pääsääntöisesti lainsäädännön vaatimukset.

Eläinten, alkioden ja sukusolujen siirrot Suomeen (sisämarkkinatuonti) eivät myöskään määrällisesti muuttuneet edelliseen vuoteen verrattuna. Suomeen siirrettyjen erien tarkastuksia raportoititiin TRACES (Trade Control and Expert System) -järjestelmään vähemmän kuin edellisenä vuonna. TRACES on internetpohjainen Euroopan komission ylläpitämä järjestelmä, joka on kehitetty varmentamaan eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä ja valvonta niin jäsenvaltioiden välisissä siirroissa kuin tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista. Virkaeläinlääkärit eivät raportoi kaikkia tarkastuksia TRACES-järjestelmään. Ohjeistusta ja koulutusta on tältä osin annettu.

Sisämarkkinakaupan valvonnan voidaan kokonaisuutena katsoa onnistuneen hyvin. Merkittävimmän ongelman muodostavat sääntöjen vastaiset seuraeläinten ja hevosten siirrot, joihin on vaikea puuttua valvonnan keinoin, sillä sisämarkkinakaupassa osa tarkastuksista tehdään määräpaikassa. Hevosten laittomat siirrot paljastuvat silloin kun hevosia ollaan rekisteröimässä Suomessa ja seuraeläinten laittomat siirrot eläinlääkäreiden vastaanotoilla. Lintujen osalta tavataan myös eläinten ammattimaista salakuljetusta kaupallisissa tarkoituksissa ilman, että eläimet täyttävät lainsäädännön edellyttämiä siirtoehtoja. Siirrettävät lintuerät naamioidaan näyttämään lemmikkilinnuilta. Siipikarjan siitosmunien tilaaminen erilaisista verkkoalustoista ilman siirtoehtojen noudattamista on helppoa, ja toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuudet puuttua laittomaan toimintaan on haasteellista, koska tapaukset tulevat ilmi vain satunnaisesti. Tullilla on eläintautilain myötä toimivalta suorittaa valtakunnan rajalla tarkastuksia ja suorittaakin osan tarkastuksista.

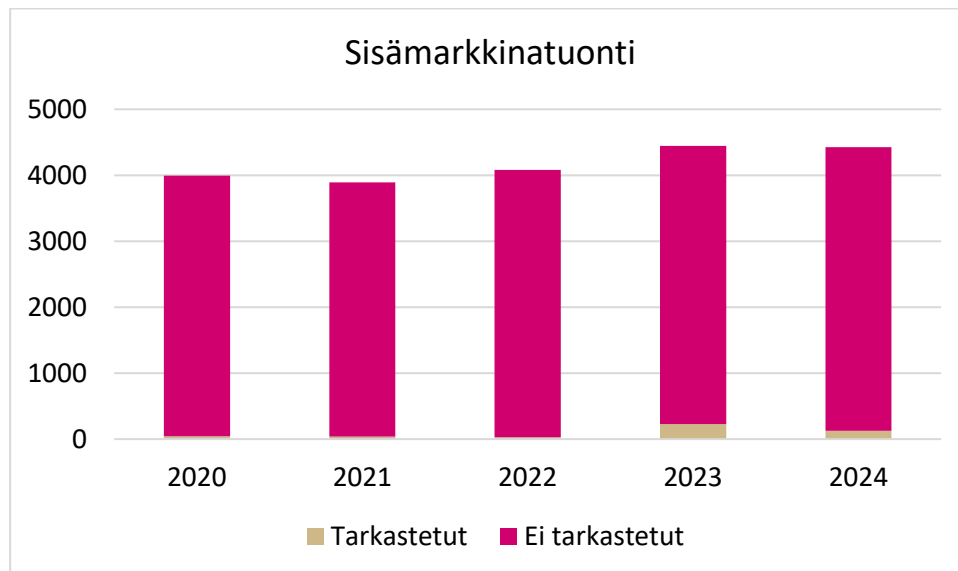
Toimivaltaisten viranomaisten ja Ruokaviraston välinen yhteistyö oli runsasta erityisesti laittomien siirtojen selvittelyssä. Tulli, poliisi ja/tai verottaja toimi osallisena osassa tapauksissa. Viranomaisten välisessä yhteistyössä ja ohjauksessa kohdistettiin painopiste

niihin siirtoihin, joissa arvioitiin olevan merkittävä eläintautiriski. Sisämarkkinakaupan valvonnan kattavuuden suurin haaste oli ja tulee jatkossakin olemaan viranomaisten resurssien riittävyys.

2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN

Suomeen siirretyt eläimet, alkiot ja sulusolut tarkastetaan valvontasuunnitelman mukaisesti riskiperusteisena otantana. Virkaeläinlääkäreiden tarkastamien erien tarkastusten raportointi tapahtuu TRACES-järjestelmään. TRACES-järjestelmän raportointiin perustuen viranomaiset tarkastivat Suomeen siirretyistä 4344 erästä 46 erää, mikä on huomattavasti pienempi määrä kuin edellisenä vuonna. Tarkastettujen erien osuus kaikista Suomeen siirretyistä eristä viiden vuoden ajalta on esitetty kuvassa 2.1.

Kuva 2.1. Suomeen toisista jäsenvaltioista, Norjasta tai Sveitsistä siirretyt erät vuosina 2020–2024 sekä määräpaikassa tarkastettujen erien osuus kaikista eristä merkitty sinisellä.

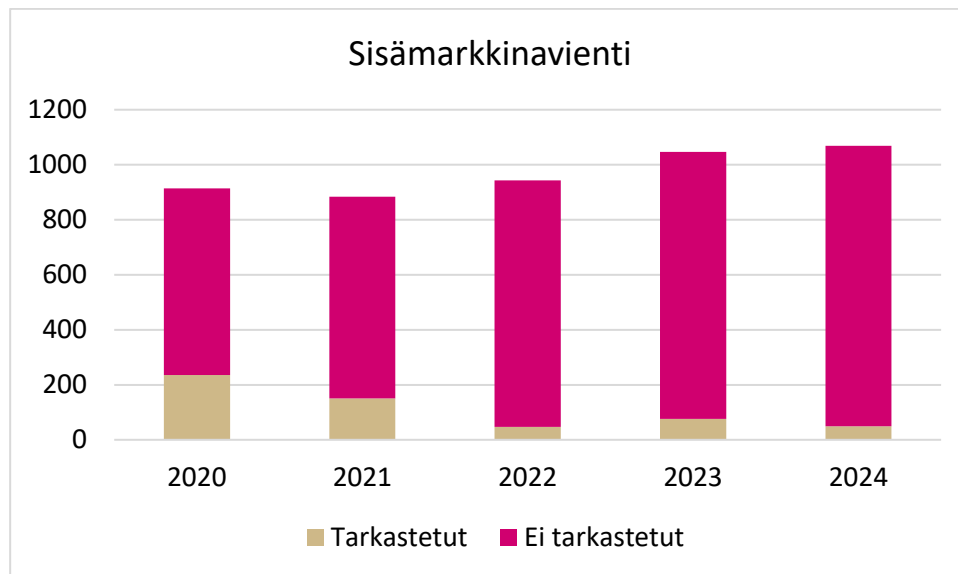
Sekä läänin- ja kunnaneläinlääkärit että Ruokaviraston erityisasiantuntijat seurasivat Suomeen saapuneiden lähetysten terveystodistuksia TRACES-järjestelmän kautta. Terveystodistusten seurannan avulla saadaan tietoa sisämarkkinakaupan toimijoista ja varmistetaan, että todistuksissa olevat eläinten terveyttä koskevat vakuudet on todistettu lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Puutteellisiin terveystodistuksiin reagoitiin mahdollisuuksien mukaan jo ennen lähetysten saapumista Suomeen, pyytämällä todistuksen varmentaneelta virkaeläinlääkäriltä lisätietoja ja mahdollista korjausta todistukseen. Tuotantoeläinten ja sulusolujen tuonneissa toimijat noudattivat yleensä myös ETT ry:n ohjeita, mikä vähentää eläintautien leviämisen riskiä Suomeen. Harraste-eläimiksi tuotujen tuotantoeläinten kohdalla toimijoiden sitoutuminen ETT ry:n sääntöihin ja ohjeisiin ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys.

Lapin aluehallintovirasto järjesti yhden tarkastustapahtuman ja Lounais-Suomen aluehallintovirasto kolme tarkastustapahtumaa, joissa tarkastettiin pistokokeina jäsenmaiden välillä siirrettävien lemmikkieläinten asiakirjoja ja tunnistusmerkintöjä. Tullin saaman toimivallan myötä Tulli suorittaa valtakunnanrajalla tarkastuksia. Valvonnoissa

yleisin havaittu rikkomus on ollut koirilta puuttuva loislääkitys ja niiden tulokset tukevat käsitystä, että siirtovaatimuksista tiedottaminen on edelleen tärkeää.

Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan tai Sveitsiin siirrettiin kaikkiaan 1069 lähetystä, joista 49 lähetykselle raportoitiin TRACES-järjestelmässä tarkastus määräpaikassa. Tarkastusten määrä väheni verrattuna edelliseen vuoteen. Tarkastuksissa ei raportoitu eläinten terveyteen liittyviä puutteita Suomesta siirretyissä erissä. Tarkastettujen erien osuus kaikista Suomesta siirretyistä eristä viiden vuoden ajalta on esitetty kuvassa 2.2.

Kuva 2.2. Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan ja Sveitsiin siirretyt erät vuosina 2020–2024 sekä määräpaikassa tarkastettujen erien osuus kaikista eristä.

3 SUOMEN JA MUIDEN EU:N JÄSENMAIDEN, NORJAN JA SVEITSIN VÄLILLÄ SIIRRETYT ELÄIMET, SUKUSOLUT JA ALKIOT

TRACES-järjestelmässä laaditaan ja virkaeläinlääkäri varmentaa viralliset terveystodistukset, silloin kun siirron edellytyksenä on virkaeläinlääkärin suorittama tarkastus lähetettävälle eläimille, sukusoluille tai alkioille.

TRACES-järjestelmän tilastointityökalut mahdollistavat tilastojen laatimisen järjestelmässä laadituista sisämarkkinakaupan terveystodistuksista ja siirtoilmoituksista. TRACES-järjestelmän uudistusta jatkettiin edelleen vuonna 2024 komission toimesta ja vanhan järjestelmäversion aikaisten siirtoerien tilastotietojen hakumahdollisuus on rajoitettu. Järjestelmän tilastotyökalun toiminnassa on uudistuksen jälkeen ollut puutteita ja rajoituksia, mikä on aiheuttanut epäselvyyttä tilastotietojen haussa ja lukujen määrittelyssä alla oleviin siirtotaulukoihin. Vuoden 2023 loppupuolella järjestelmässä otettiin jälleen käyttöön uusi tilastotyökalu ("QlickSense"), jonka hakutoiminnot ovat olleet epävakaita ja ovat aiheuttaneet epätarkkuutta siirtotilastojen raportoinnissa. QlickSensen toimintoja on kuitenkin vuoden 2024 aikana pyritty komission toimesta parantamaan.

Kaikkien eläinlajien osalta alla olevat tilastot eivät ole kattavia, sillä näiden osalta lainsäädäntö ei aina edellytä terveystodistuksen laatimista TRACES-järjestelmässä.

- Hevoseläinten osalta tilastoista puuttuvat sellaisten pohjoismaiden välillä kilpailuihin osallistuneiden hevosten siirrot, joissa ei edellytetä terveystodistusta. Näissä siirroissa toimijat laativat itse oman ilmoituksen siirrosta TRACES-järjestelmässä.
- Lemmikkieläiminä siirrettävät koirat ja kissat voivat matkustaa omistajan mukana pelkästään lemmikkieläinpassilla ilman terveystodistusta.
- Joidenkin eläinlajien siirroissa lainsäädäntö edellyttää vain omistajan antamaa vakuutusta, jota ei tehdä järjestelmässä (lemmikkilinnut, jäniseläimet).
- Joidenkin eläinlajien siirroissa lainsäädäntö ei edellytä eläinten terveyttä koskevaa todistusta tai vakuutta (esim. jyr sijät).

Vuoden 2024 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 1069 siirtoa, joissa alkuperäpaikka oli Suomessa ja määräpaikka toisessa jäsenvaltiossa, Norjassa tai Sveitsissä. Taulukossa 3.1. on esitetty eläinlajeittain nämä siirrot.

Taulukko 3.1. Vuonna 2024 Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan tai Sveitsiin siirrettyjen erien sekä eläinten, siitosmunien, alkioiden ja sperma-annosten lukumäärä.

Laji	Määränpäämaa	Lähetettyjen erien lkm	Lähetettyjen eläinten, sperma-annosten, kalojen tai alkioiden lkm
Nautaeläimet	DK, EE, FR	10	78
Naudan sperma	EE, SE, DK	5	2 549
Naudan alkiot	SE	5	324
Siat	PL, LV	9	172
Sian sperma	-	0	0
Lampaat	FR, SE	2	2
Vuohet	-	0	0
Siipikarja, untuvikot (kana)		193	15 152 802
Siipikarja, siitosmunat (kana)	SE	7	777 600
Vesiviljelyeläimet, kalat	SE, PL, DE, IT, AT, EE	19	2 395 000
Mehiläiset	DE	2	25
Kimalaiset	-	0	0
Hevoseläimet	SE, EE, NL, DE, FI, BE, NO, DK, FR, ES, IT, PL, CH, LV, LT, AT IE, GB, CZ, HU, LU, SK	763	1 104
Hevosen sperma	-	0	0
Teurasporot	SE	6	1 072
Turkiseläimet	-	0	0
Koirat, kaupallinen siirto	NO, SE, HU, BE, IT, CZ, FI, FR, IE, PL	21	217
Kissat, kaupallinen siirto	-	0	0

Vuoden 2024 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 4344 siirtoa, joissa määräraikka oli Suomessa ja alkuperäraikka toisessa jäsenvaltiossa, Norjassa tai Sveitsissä. Taulukossa 3.2. on esitetty eläinlajeittain nämä siirrot.

Taulukko 3.2. Vuonna 2024 Suomeen toisista jäsenvaltioista, Norjasta tai Sveitsistä siirrettyjen erien sekä eläinten, siitosmunien, alkioiden ja sperma-annosten lukumäärä.

Laji	Alkuperämaa(t)	Saapuneiden erien lkm	Saapuneiden eläinten, sperma-annosten tai alkioiden lkm
Naudat	-	0	0
Naudan sperma	DK, NL, FR, CH, DE, ES, AT, HU	204	458 021
Naudan alkiot	NL	2	13
Siat	DK, NL, NO, DE	11	223
Sian sperma	NO	91	988
Lampaat	SE	1	7
Vuohet	-	0	0
Siipikarja, untuvikot (kana, kalkkuna)	SE, DK, ES, NL, FR	35	796 838
Siipikarja, siitosmunat (kana, fasaani)	DK, AT, SE, FR	104	18 569 900
Vesiviljelyeläimet, kalat	DK, EE	19	373 022
Mehiläiset	EE, SI, DE, IT	16	1 490
Kimalaiset	BE, NL	307	10 527
Hevoseläimet	SE, EE, NL, DE, FI, NO, LT, PL, DK, LV, BE, IE, ES, FR, IT, PT, AT, HU, XI, CH, EE, SK	1 618	2 043
Hevosien sperma	DE, NL, SE, BE, DK, FR, IT, AT, ES,	685	4 573
Teurasporot	SE	12	879
Turkiseläimet	-	0	0
Koirat, kaupallinen siirto	ES, EE, RO, HU, PL, LT, GR, NO, BG, PT, LV, HR, SE, CY, SK, CZ, FR, IT, LU, IE, NE	926	3 008
Kissat, kaupallinen siirto	CY, GR, LV, PL, RO, HU, EE, LT, CZ, XI, ES, PT	143	205

4 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

Suurin osa toimijoista on vakiintuneita ja toiminta täyttää lainsäädännön vaatimukset.

4.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomeen

Vaatimusten vastaisesti toisista EU-maista Suomeen siirrettyjen hevosten lukumäärä laski huomattavasti edelliseen vuoteen verrattuna. Hevosilla havaittiin puutteita tunnistusasiakirjoissa tai niillä ei ollut vaadittua terveystodistusta. Tunnistusasiakirjat olivat joko väärennetyjä tai niiden tiedot eivät vastanneet kyseessä olevaa hevosta. Virkaeläinlääkärit ryhtyivät tarvittaviin toimenpiteisiin, kun puutteita havaittiin. 27:ltä laittomasti Suomeen siirretyltä hevoselta otettiin näytteet tiettyjen vastustettavien eläintautien osalta ja kaikki testitulokset olivat negatiivisia.

Sekä Tulli että aluehallintovirastot tutkivat useita tapauksia vuodessa, joissa toisista EU-maista siirretyt koirat ja kissat eivät täyttäneet vaatimuksia. Määrässä on vaihtelua, mutta ilmi tulleet tapauksia on muutama sata vuodessa. Kissoilta ja koirilta voi puuttua lemmikkieläinpassi tai esim. voimassa oleva raivotautirokotus. Aluehallintovirastojen ilmoittamien tietojen mukaisesti koirista ja kissoista suurin osa asetettiin eristykseen ja osa palautettiin lähtömaahan. Yleisin vaatimustenvastaisuus oli ekinokokkilääkityksen puuttuminen. Nämä koirat madotettiin ja ohjeistettiin omistajaa koiran lähipäivien hoidosta. Koirien ja kissojen kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvissa siirroissa puolestaan esiintyy tapauksia, joissa toimija laiminlyö tuojan velvollisuuksia ja puutteita voi olla eläinten siirtoihin vaadittavissa terveystodistuksissa tai terveystodistus voi jopa puuttua kokonaan.

Suomalaiset toimijat eivät kaikilta osin toimineet lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja raportoineet virkaeläinlääkärille terveystodistuksissa todetuista puutteista. Todetuista rikkeistä ei pidetty erillistä tilastoa.

4.2 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomesta

Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan tai Sveitsiin siirretyissä eläimissä ei raportoitu eläinten terveyteen liittyviä puutteita. Vastaanottomaiden raportoinnissa on puutteena ollut väärä toimijan osoite, puuttuva toimijan pitopaikkarekisteröinti ja puutteita lainsäädännön edellyttämien kuljetukseen liittyvien vaatimusten osalta. Kolmessa tapauksessa oli eläinten hyvinvoinnin osalta puutteita maksimikuljetusaikojen ylityttyä.

4.2 Puutteiden analyysi

4.3.1 Puutteiden esiintyminen

TRACES-järjestelmässä laadituissa terveystodistuksissa esiintyy jonkin verran puutteita niin todistuksen osassa I eli lähetystä koskevissa tiedoissa kuin osassa II eli eläinten terveyttä koskevassa vakuutuksessa. Syynä tähän voi olla se, että todistuksen laatija ei ole osannut tehdä todistusta järjestelmässä teknisesti täysin oikein. TRACESin uutta teknologiaa käyttävä versio otettiin käyttöön vuoden 2021 lopussa ja järjestelmää muutettiin ja kehitettiin vuosien 2022–2024 aikana. Version käytön vaikeudet ovat kuitenkin korjaantuneet melko hyvin vuoden 2024 aikana ja vähemmän puutteita esiintyi todistusten täyttämässä. TRACES-järjestelmässä tällaiset virheet voidaan korjata laatimalla todistuksesta korvaava todistus.

Versiossa ei myöskään ole toiminnassa kaikkia sellaisia rajoittavia toimintoja, joita siellä pitäisi olla lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Näin ollen terveystodistuksia on vuoden aikana joissakin tapauksissa pystynyt myöntämään järjestelmässä ilman, että todistusten täyttäminen noudattaisi lainsäädännön asettamia vaatimuksia kaikilta osin. Tämä on osittain johtanut Suomessa virkaeläinlääkäreiden raportointiin puutteista järjestelmän valvontaosiossa. Raportoinnissa on voinut esiintyä vääriä toimijan osoitteita tai puuttuvia toimijan pitopaikkarekisteröintejä. Toimijoille on saatettu valita ja käyttää terveystodistuksissa vääriä järjestelmän rooleja. Virkaeläinlääkärit ovat myös raportoineet järjestelmään selvät eläinten terveyteen liittyvät määräysten vastaiset siirrot.

Siirroissa Suomeen eniten määräysten vastaisia siirtoja on seuraeläinten ja hevosten siirroissa. Näistä tapauksista tehdään vuosittain useita kymmeniä hallintopäätöksiä. On todennäköistä, että kaikki määräysten vastaiset siirrot eivät tule viranomaisten tietoon. Tulli on eläintautilaissa tarkoitettu valvontaviranomainen ja sillä on toimivaltuuksia tarkastaa EU:n sisällä siirtyviä eläimiä ja niiden asiakirjoja. Tämä muutos parantaa tilannetta ja määräysten vastaisia siirtoja tulee helpommin viranomaisten tietoon ja niihin voidaan puuttua jo rajoilla.

Seuraeläinten ja hevosten kohdalla on tavattu myös eläinten ammattimaista salakuljetusta. Tällaisissa tapauksissa virkaeläinlääkärit ovat tehneet toimijoista tutkintapyyntöjä poliisille tai tullille.

4.3.2 Puutteista aiheutuvat riskit

Tuotantoeläinten (naudat, siat, lampaat, vuohet, porot, kamelieläimet, siipikarja, siitosmunat, mehiläiset, kimalaiset, turkiseläimet ja vesieläimet) siirtojen mukana mahdollisesti tulevat tarttuvat taudit aiheuttaisivat tuotannon menetyksiä ja eläimiä jouduttaisiin ehkä lopettamaan tartunnan takia.

Koirien ja kissojen määräystenvastaiset siirrot voivat aiheuttaa riskin kansanterveydelle. Sekä raivotauti että myyräekinokokkoosi ovat zoonooseja. Raivotauti voi olla tartunnan saaneessa eläimessä piilevänä kuukausia ja johtaa oireiden alettua aina kuolemaan niin eläimillä kuin ihmisilläkin. Myyräekinokokkoosi ei aiheuta tartunnan saaneelle koiralle lainkaan oireita mutta voi olla hengenvaarallinen ihmiselle.

Hevoseläinten määräystenvastaiset siirrot voivat aiheuttaa vastustettavien eläintautien leviämistä. Hevosten näivetystautia tavataan Romaniassa ja satunnaisia tautitapauksia on todettu muissakin EU:n jäsenvaltioissa.

Uusien tarttuvien tuotantoeläintautien tulo Suomeen estäisi tai rajoittaisi elintarvikkeiden vientiä. Hyvänä esimerkkinä merkittävästä vaikutuksesta suomalaiseen yhteiskuntaan olisi afrikkalaisen sikaruton tai suu- ja sorkkataudin pääsy Suomeen. Näin ollen tautiriskin ennaltaehkäisevää torjuntatyötä painotetaan viranomaisten toimesta.

4.3.3 Puutteiden syyt

Toimijat eivät aina ole tietoisia eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden siirtojen vaatimuksista tai toimijat ovat välinpitämättömiä noudattamaan niitä. Usein määräystenvastaisten siirtojen syynä ovat taloudellisen edun saaminen hankkimalla edullisemmin eläimet, alkioita ja sukusolut alemman hintatason maista. Varsinkin seuraeläinten osalta motiivina hankkia eläimiä ulkomailta on usein huonoissa olosuhteissa

olevien eläinten ns. pelastustoiminta ja tällöin ei tiedosteta toiminnan aiheuttamaa riskiä muiden eläinten sekä ihmisten terveydelle.

Sekä seuraeläinten että harrastesiipikarjan ja hevosten kaupassa esiintyy ammattimaista eläinvälitystä. Eläinkauppaa käydään entistä enemmän internetissä. Eläinten verkkokaupan suoramyyntin helppous houkuttaa ostamaan eläimiä ja siipikarjan siitosmunia ulkomailta ilman varmistumista siitä, että eläimet täyttävät lainsäädännön edellyttämät siirtoehdot.

Terveystodistuksissa todettuihin puutteisiin oli useimmiten syynä lähettävän maan virkaeläinlääkärin tekemät virheet terveystodistuksen laatimisessa.

5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission tarkastusvirasto – Directorate on Health and Food Audits and Analysis ei auditoinut Suomen sisämarkkinakaupan valvontaa vuonna 2024.

Asiakassähköpostin saama palaute oli erittäin positiivista. Valitettavasti asiakaspalvelusta jouduttiin luopumaan resurssisyistä kesäkuussa 2024.

6 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

6.1 Toimijoiden ja viranomaisten säädöstentuntemuksen varmistaminen

Toimijoille tehtyjä ohjeita päivitetään ja kehitetään jatkuvasti (taulukko 6.1.). Sidosryhmien (esim. ETT r.y.) kanssa järjestettiin kokouksia, joissa käsiteltiin lainsäädännön vaatimuksia. Yhteistyötä on eläimiä myyvän verkkosivuston ylläpitäjän kanssa. Eläinten, alkuiden ja sukusolujen sisämarkkinakauppaa koskevia Ruokaviraston internetsivuja on kehitetty. Toimijoita neuvottiin myös puhelimitse ja sähköpostitse kesäkuun loppuun asti, jolloin asiakaspalvelu lakkautettiin säästösyistä.

Taulukko 6.1. Viranomaisille ja toimijoille tuotettujen ohjeiden lukumäärä (kpl).

Uudet ja päivitettyt ohjeet		2020	2021	2022	2023	2024
Toimijoille	Päivitettyt	1	5	3	9	2
	Uudet	0	0	9	10	5
Viranomaisille	Päivitettyt	2	9	3	11	2
	Uudet	2	1	10	10	5

Virkaeläinlääkäreitä koulutettiin ja ohjeistettiin. Heille tiedotettiin myös valvonnassa havaituista puutteista, jotta he osaavat paremmin ohjeistaa ja valvoa toimijoita. Läänineläinlääkäreitä koulutettiin kahdesti vuodessa järjestettävillä AVI-Ruokavirasto neuvottelupäivillä Ruokavirastossa. Koulutuspäivillä käsiteltiin ajankohtaisia sisämarkkinakaupan valvontaan liittyviä asioita.

Tiedotusvälineille toimitettiin materiaalia eläinten, erityisesti seuraeläinten ja hevosten siirtoja koskevista vaatimuksista. Myös uudesta EU:n eläinterveyssäännöstöstä ja sen tuomista muutoksista siirtoehtoihin on tiedotettu yleisölle ja kohdennetusti medialle. Seuraeläinten ja hevosten siirroissa todetut ongelmat olivat esillä mediassa. Suomen

lähialueilla esiintyvän afrikkalaisen sikaruton leviämisvaarasta tiedotettiin niin eläintenpitäjiä kuin kuluttajia, sillä tauti ei leviä ainoastaan eläinten mukana vaan myös kuljetusajoneuvojen ja sioista saatavien elintarvikkeiden ja sivutuotteiden mukana.

Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin sisämarkkinakaupan edellytyksistä ja erityisesti lemmikkieläinasetuksen vaatimuksista lemmikkieläinten matkustamisessa, TRACES-järjestelmän käytöstä ja eläinterveyteen liittyvän EU-harmonisoidun eläinterveyssäännösten ja sen alaisten asetusten vaatimuksista ja velvoitteista.

6.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Virkaeläinlääkärit tekivät ammattimaisesti seuraeläimiä tai hevosia salakuljettavista toimijoista tarvittaessa tutkintapyyntöjä poliisille. Myös Verohallinnolle on ilmoitettu tietoja toimijoista sekä virkaeläinlääkäreiden että Ruokaviraston toimesta. Aluehallintovirastot ottivat käyttöön kansallisessa eläintautilaissa olevan eläintautivalvonnan seuraamusmaksun, jolla aluehallintovirasto voi määrätä maksun sille, joka siirtää vaatimusten vastaisesti Suomeen eläimiä.

6.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Virkaeläinlääkäreillä on käytettävissään aina ajantasainen tieto alueensa sisämarkkinoilla toimivista toimijoista TRACES-järjestelmän kautta ilman, että heidän on pidettävä tiedoista omaa kirjanpitoaan. TRACES-järjestelmän puitteissa on mahdollista reagoida todettuihin eläintautiepidemioihin ja tiedottaa toimijoita niistä sekä esim. uusituista ohjeista. Alueelliset virkaeläinlääkärit voivat puutteiden osalta ottaa TRACES-järjestelmän kautta yhteyttä eläinterveystodistuksen tehneeseen lähtömaan virkaeläinlääkariin.

7 VALVONNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastojen käytössä olevat resurssit on raportoitu yhteisesti kaiken eläinten terveyden valvonnan osalta ja julkaistaan eläinten terveyttä koskevassa valvontaraportissa. Lukuihin sisältyy esimerkiksi sisämarkkina- ja kolmasmaatuonnin valvontaa, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa AVI:ssä sekä mahdollisesti osittain sivutuotevalvontaa tekevien henkilöiden työpanosta varsinaisen eläinten terveyden valvonnan lisäksi.

Ruokavirastossa eläinten, sukusolujen ja alkioiden sisämarkkinakaupan suunnittelussa ja ohjauksessa on kaksi vakituista virkaa, joista toisessa on ollut sijaisia vuodesta 2021 alkaen. Tämä henkilöresurssi ei ole riittävä työmäärään nähden. Määräaikaisen sijaisen virkasuhteen päätyttyä kesäkuussa 2024, uutta sijaista ei saanut palkata Ruokaviraston rekrytointirajoituksista johtuen. Rajaeläinlääkäri siirrettiin väliaikaisesti hoitamaan sisämarkkinakauppaan liittyviä tehtäviä. Uuden henkilön perehdyttäminen vähensi varsinaista sisämarkkinakaupan ohjaukseen käytössä olevaa resurssia.

8 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Valtion aluehallintouudistuksen myötä nykyiset Aluehallintovirastot lakkautetaan vuoden 2025 lopussa ja nykyiset läänineläinlääkärit siirtyvät Ruokavirastoon 1.1.2026 alkaen. Uudistuksella tulee olemaan suuria vaikutuksia sisämarkkinakaupan valvonnan rakenteeseen ja työkenttään sekä TRACES-järjestelmän ylläpitoon Suomessa. Pienet resurssit vaikeuttavat uudistuksen suunnittelua ja toteuttamista.

EU:n uuden eläinterveyssäännösten, säännösten alaisten delegoitujen asetusten ja uusitun kansallisen eläintautilain soveltaminen 21.4.2021 alkaen on aiheuttanut paljon muutoksia sisämarkkinakaupan valvontaan. Vuosien 2024–2026 aikana on tarkoitus jatkaa vanhan lainsäädännön mukaisen ohjeistuksen päivittämistä. Lisäkoulutusta ja tiedotusta muutoksista annetaan toimijoille ja viranomaisille.

EU:n lemmikkieläinasetuksen kokonaisuudistus ja sen soveltaminen vuoden 2026 huhtikuussa tulee aiheuttamaan muutoksia sisämarkkinakaupan valvontaan ja ohjeistukseen. Uuden lainsäädännön toimeenpano tulee tältä osin työllistämään merkittävästi sisämarkkinakaupan henkilöresursseja.